

האם מותר להתפלל/לארגן מניין בזיקה הטבע?

מקור

מסכת ברכות, דף ל"ד עמוד ב' [סוף הפרק החמישי]

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אל יתפלל אדם אלא בבית שיש שם חלונות [כ"י-קגומין לו זיקוין לכו, קהוא מסתכל כלפי קמיס ולכו נכנע]., שנאמר: [דניאל ו'] "זכוין פתיחן ליה בעליתה (לקבל) [נגד] ירושלם". **אמר רב כהנא: חציף עלי מאן דמצלי בבקתא.** ואמר רב כהנא: חציף עלי מאן דמפרש חטאיה, שנאמר: +תהלים ל"ב+ אשרי נשוי פשע כסוי חטאה.

הצעה או הלכה?

<p>הטור [אוי"ח צ]- ולא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה דא"ר כהנא חציף עלי מאן דמצלי בבקתא פירוש בבקעה שולחן ערוך [אוי"ח צ/ה]- לא יתפלל במקום פרוץ, כמו בשדה, מפני שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר.</p>	<p>לא מוזכר ברי"ף/ברמב"ם/ברא"ש. מעדני יו"ט [על הרא"ש, פרק חמישי ס"ק פ"ג]- ותמיהני שרבינו השמיטו וכן הרי"ף. הסברים אפשריים (א) ראיות בחז"ל שסותרים את הגמרא הנ"ל 1) ביכורים ג/ב- כיצד מעלין את הבכורים כל העירות שבמעמד מתכנסות לעיר של מעמד ולנין ברחובה של עיר ולא היו נכנסין לבתים ולמשכים היה הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו: דיוק המכתם לדוד¹ [אוי"ח ט"ו]- "...ולנין ברחובה של עיר" ולא היו נכנסים לבתים מפני אהל הטומ' ואף אנו נאמר דשם היו מתפללים כולם בכנופיה תפלת הערב והבקר קודם שילכו דודאי מסתבר' שלא היו יוצאים לדרך אא"כ התפללו, ולא היו רוצים ליכנס בשום בית, הילכך מסתמא היו מתפללים שם ברחוב. 2) תענית ב/א- סדר תעניות כיצד? מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ... 3) ברכות ג עמוד א'- תניא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב... באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים: ...למדתי שאין נכנסין לחורבה, ולמדתי שמתפללין בדרך, ולמדתי שהמתפלל בדרך - מתפלל תפלה קצרה. (ב) הסבר האפקרסתא דעניא בשם אחר [א/ס"ב]² - "...מ"ש כ"ת לישוב תמיהת המעדניי ...וס"ל דר"כ ס"ל כריב"ל [ר"פ תה"ש] דתפלות כנגד תמידין תקנו, ולא ס"ל הא דדריש ריב"ח, ואנן קי"ל דאבות תקנום ויצחק התפלל בשדה, א"כ ליתא לדר"כ עכ"ד. במחכ"ת לא עיין בזה די צרכו... הרי דאדרבא הרי"ף ורא"ש ס"ל כנגד תמידין תקנו ושפיר תמה המעדניי על שהשמיטו לדר"כ, וכן הרמב"ם ז"ל בפ"א מה"ת ה"ה ס"ל דכנגד תמידים תקנו שכי' וכן תקנו כו'...</p>
--	---

פירושי/ט"עם

פירוש אחר	אניצת הפרצות	כוונה
<p>הרש"ש [עמי כ"ז]- "...ואולי דדחוהו מפני מאמר אליהו ז"ל דריש מכלתין ה"ל להתפלל בדרך ואמר שם ולמדתי שמתפללין בדרך, ובתוסי'</p>	<p>תוס'- וא"ת הכתיב "ויצא יצחק לשוח בשדה" (בראשית כד)? 1) י"ל דהתם מיירי בהר המוריה... דיוק הב"ח/ט"ז- היה</p>	<p>1) רש"י- שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך, ולבו נשבר. 2) המהרש"א [שם]- שיש בו חלונות כו'. הטעם עיין בפירש"י, ובתרי"י ועי"ל דבאין חלונות ה"ל מקום סתום כאלו אין משם</p>

¹ רבי דוד בן יעקב פרדו נולד בונציה ב1718 ושימש כרב בקהילות בלקניות שונות, ב1780 עלה לארץ, ונתמנה לראש הישיבה הספרדית חסד לאברהם שבירושלים. הוא נחשב לאחד המפורסמים שברבני ירושלים, כתב חיבורים רבים. בנו נשא לאשה את בתו של החיד"א אשר כיבד אותו מאד. נפטר ב1790
² ר' דוד שפרבר 1875-1962, מרבני רומניה עד השואה ואח"כ ראש רבני רומניה, ועסק הרבה בהתרת עגונות. בשנת תש"י עלה לארץ.

<p>הקשו מהא ד"ויצא יצחק לשוח בשדה"?! ולענ"ד הנל"פ בכתא הוא בית צר כמו בבקתי כתובות [נ"ד] ובשבת [ע"ז] בכתא בית עקתא, <u>והטעם כעין שפירש תר"י על הא דחלונית. אמר</u> <u>אמארה"ק דחה</u></p>	<p>מוקף מחיצות 2) א"נ בכתא דהכא מיירי בבקעה במקום שרגילין שם בני אדם לעבור והולכי דרכים. <u>ק' הב"י</u> - ותימה: דלתירוץ שני משמע דהוי טעמא כדי שלא יפסיקוהו עוברי דרכים ואין זה טעם לקראו "חצוף"?! <u>תירוץ המג"א</u> [שם ו'] - ול"נ לקיים פי' התוס' וה"ק: כשהוא מתפלל בבקעה הוא חצוף שמראה בעצמו שאפי' יעברו עליו כל עוברי דרך לא יתבטל מכוונתו.</p>	<p>מקום לתפלתו לעלות... ואמר ע"ז - וא"ת ביותר פרוץ כגון בבקעה הוא מעולה ביותר לעלות משם תפלתו מכל צד באין מפסיקו? וע"כ סמך לו המאמר דאינו כן אלא חציף עלי מאן דמצלי בבקעה וכפירש"י. 3) <u>המאירי</u> [שם] - לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו חלונות... וכלל הדברים שישתדל להיות תפלתו בכונה יתירה, הוא שאמר אס כונת לבך בתפלה תהיה מבושר שנשמעה תפלתך. ואין לו לאדם להתפלל במקום שמפורסם לעיני הכל, וכן אין לו לאדם לפרסם חטאיו..</p>
--	---	---

נפק"מ - עומד בחוץ אך במקום שלא יפריעו לו

מ"ב [שם י"א] - והנה לחד תירוצא דתוספות אס הוא עומד בצד הדרך במקום שאין מתיירא שיפסיקוהו עוברי דרכים שרי אך בב"י ממאן בדבריהם.

הוראות למעשה - תפילה בחוץ של הכותל המערבי

ציץ אליעזר [י"ח/ה"ב] - בסימן ד' בקטע "תפלה בשדה" מעורר כת"ר בקשר לתפלה ע"י הכותל המערבי... ומיישב דאם כי המקום אינו הר המוריה... מכוונין לשם, אבל המקום הוא נורא וקדוש ולבו של אדם נכנע בתפלתו שם. והנה הישוב הזה הא דחוק בתרתי: 1) ראשית אס נבוא מכח זה, צריך לחול הדין הזה על מכל הצדדים שבשם גם לרבות אפילו מצד המזרח ומעל להר הזיתים שמשם המקום המקודש נראה עוד ביותר... ונתת איפוא דבריך לשיעורין. 2) ...אפילו בהר המוריה גופיה לפי מה שמבארים הב"ח והט"ז... היא מפני שהיה מוקף מחיצות. והיישוב הנכון בזה נראה דהוא משתי בחינות:

1) ראשית... הרחבה הסמוכה לכותל ששם מתפללים בעיקר יום יום, דינו בודאי כשטח המוקף מחיצות, שהרי הוא גזור ממש מכל הצדדים מדרום ומצפון (שנטפלים גם לבית), וגם לרבות ממערב שהוא גזור בגדר עבה וחזק שגבוה הרבה מעשרה טפחים, וא"כ דין השטח כמוקף מחיצות ורק אינו מקורה שזה לא מעכב ונהוג בפשיטות להתפלל במקום כזה [כמובא בשערי תשובה סק"א ומשני"ב ס"ק י"ב]... רק יש שם עוברים ושבים, ולא ראה שיהא משום כך בכדי לשנות, היות ולא דומה מיהת למקום פרוץ, [וזכורני מזמן אנגלים שהיו עוברים בשטח שע"י הכותל המערבי עם חמוריהם הלוך ושוב, ובכל זאת לא חשבו אף פעם שיהא זה גורם מעכב לתפלה במקום זה].

2) ושנית כל האמור בגמרא ובשו"ע, הוא ביחיד... אבל לא כן כשציבור מייחדים מקום כזה לתפלה לפרקים, דאזי דין מקום כזה כ"רחבה של עיר... ואם מייחדים מקום כזה לתפלה בקביעות, אזי מקבל המקום קדושה כבית כנסת... והגם דהשערי תשובה שם הזכיר מהספר בתי כהונה שכותב שההיתר בזה הוא מפני שהמקום מוקף מחיצות, אבל עיינתי בגוף הספר שם בחלק בית דין סימן י"ז, וראיתי שנוסף להנימוק של מוקף מחיצות, הוא כותב עוד נימוק וכנ"ל... וז"ל חציף עלי וכו' וה"מ דלא מכניף ליה עשרה עכ"ל... ריא"ז [פסקיו למס' ברכות] - בבקעה במקום שהרבים מצויים שם, ואם היו מתפללים שם עשרה אין בו משום חציפות, ומוסיף עלה הספר וכותב, דממנו ניקח לעבוד ולהתפלל אפי' במקום פרוץ כמו בשדה כל שהוא במנין עשרה מתפללין ע"ש. ומובא גם בכה"ח סי' צ' ס"ק ל"א ע"ש. וכותב לומר כן מד"ע בספר תורת חיים (החדש) על או"ח סי' צ' סק"ז עיי"ש....

הוספת המ"ב - ... וכתב הפמ"ג דע"כ אס נזדמן לו בית שאין בו חלונות ובקעה טוב יותר להתפלל בבית שאין בו חלונות:

מג"א [שם] - ופשוט דעוברי דרכים מתפללים בשדה:

האם מותר לארגן מניין/להתפלל בחיק הטבע?